

Александар Стаматов

Jere Paul Surber,
**Culture and Critique: An Introduction to
 the Critical Discourses of Cultural Studies,**
 Westview Press, Boulder, 1998.

Освен Рејмонд Вилијамс, британскиот книжевен критичар, културен историчар и општествен активист во 1950-тите и зачетник на културните студии како посебна дисциплина, со културата и нејзината критика, иако не толку експлицитно, се занимавале и други современи општествени работници, претежно философи. Самиот автор на *Култура и критика: Вовед во критичките дискурси на културните студии* за себе вели дека неговото образование и обука се од областа на философијата, па според тоа се нафаќа на еден проект кој ќе ги прикаже, објасни, протолкува и анализира ставовите за културата на неколку посовремени философски теории, вклучувајќи ги и самите културни студии. Затоа тој на почетокот прави методолошка дистинкција меѓу културни студии во поширока и културни студии во потесна смисла. Така, во првата категорија би влегле сите оние учења кои на било кој начин дале придонес во изучувањето на културата, но при тоа не се одредени како области чијашто главна преокупација е културата како таква. Во втората, се разбира, спаѓа дискурсот кој се развил на неколку британски универзитети во 1950-тите, а поточно е крунисан со основањето на „Центарот за современи културни студии“ на Универзитетот во Бирмингем, каде што безброј разновидни критички

Aleksandar Stamatov

Jere Paul Surber,
**Culture and Critique: An Introduction to
 the Critical Discourses of Cultural Studies,**
 Westview Press, Boulder, 1998.

Përveç Rejmond Uiliams-it, kritik letrar britanik, historian i kulturës dhe aktivist shoqëror në vitet 1950 dhe zanafilës i studimeve kulturore si disiplinë e veçantë, me kulturën dhe kritikën e saj, ndonëse në mënyrë jo aq eksplicite, janë marrë edhe punëtorë të tjerë shoqërorë bashkëkohorë, kryesisht filozofë. Vetë autori i veprës *Kultura dhe kritika: Hyrje në diskurset kritike të studimeve kulturore* për vete thotë se arsimi dhe aftësimi i tij janë nga lëmi i filozofisë, e në bazë të kësaj i hyn një projekti i cili do t'i paraqesë, do t'i shpjegojë, do t'i komentojë dhe do t'i analizojë qëndrimet për kulturën të disa teorive më bashkëkohore filozofike, duke përfshirë edhe vetë studimet kulturore. Për këtë arsye ai në fillim bën dallim metodologjik midis studimeve kulturore në kuptim më të gjerë dhe studimeve kulturore në kuptim më të ngushtë. Kështu, në kategorinë e parë do të kishin hyrë të gjitha ato mësimе a doktrina të cilat në çfarë do forme kanë dhënë kontribut në studimin e kulturës, por me këtë rast nuk janë caktuar si lëmenj preokupimi kryesor i të cilave është kultura si e tillë. Në të dytën, kuptohet, bie diskursi i cili është zhvilluar në disa universitete britanike në vitet 1950, ndërsa më saktësisht është kurorëzuar me themelimin e “Qendrës për studime bashkëkohore kulturore” të Universitetit të Birmingemit, ku qasje të panumërta e të ndryshme kritike kanë filluar të

приоди почнале да се спојуваат во новиот критички дискурс, дискурсот на културните студии.

Може да се каже дека приодот во ова дело е хронолошки, но тоа само грубо кажано, зашто секој дискурс кој започнал пред и после некои други, понатаму се поклопува со нив и тие постојат истовремено. Така, во оваа книга може да се сретнат следниве дискурси: дискурсот од времето на *просветителството*, кое претставува зачеток на модерната ера и обид да се раскине со традиционалните догми и суеверија со што би се истакнал поимот на разумот; *херменевтичкиот* дискурс, кој претставува критика на просветителството и воведува идеја за читање и толкување на текстови, така што културните производи треба да се сфатат како текстови кои треба да се толкуваат; *материјалистичката* критика, или уште позната како дијалектички материјализам, историски материјализам, научен социјализам, односно марксизам, која пак ја критикува херменевтиката и тврди дека културата е заснована на материјалната подлога на економското производство; *психоанализата*, која како еден вид „нова“ наука со својот клучен поим потсвест ја заснова културата на потиснатиот дел од психата на човекот, што пак ќе доведе до жестоки критики од страна на другите културни критичари, особено феминистичките; *семиологијата*, која својата теорија на културата ја заснова на значењето што го имаат знаците во општеството и која ќе доведе до појавата на структурализмот; *Франкфуртската* школа на критичка теорија, која културата ја анализира преку средствата за мас-комуникација и нивното манипулирање со толпата; *постструктурализмот* и *постмодернизмот*, со својата отворена критика на модерната мисла преку деконструирањето на субјектот; и современите *културни студии*, кои претставуваат најголем одраз на

lidhen e të bashkohen në diskursin e ri kritik, diskursin e studimeve kulturore.

Mund të thuhet se qasja në këtë vepër është kronologjike, por në përgjithësi, pra jo kryekëput, për shkak se çdo diskurs i cili ka filluar para dhe pas disa të tjerëve, më tutje përputhet me to dhe bashkekzistojnë në të njëjtën kohë. Kështu, në këtë libër mund të ndeshen diskurset vijuese: diskursi i kohës së *iluminizmit*, i cili paraqet zanafilën e erës moderne dhe përpjekje për t'i këputur lidhjet me dogmat dhe besëtytnitë tradicionale me çfarë do të ishte theksuar kuptimi i arsyes; diskursi *hermeneutik*, i cili paraqet kritikë të iluminizmit dhe e inicion idenë për lexim dhe shpjegim të teksteve, kështu që prodhimet kulturore duhet të kuptohen si tekste të cilat duhet të shpjegohen; kritika *materialiste* ose e njohur ndryshe edhe si materializmi dialektik, materializmi historik, socializmi shkencor, përkatësisht marksizmi, doktrinë e cila e kritikon hermeneutikën dhe konsideron se kultura bazohet në një themel material të prodhimit ekonomik: *psikanaliza*, e cila si një lloj i shkencës “së re” me kuptimin e saj kyç ndërrijen e bazon kulturën në pjesën e shtypur të psikës së njeriut, gjë që sërish do të sjellë te kritikata e ashpra nga kritikëve të tjerë kulturorë, veçmas të feministeve; *semiologjia*, e cila teorinë e saj të kulturës e bazon në domethënien që e kanë shenjat në shoqëri dhe e cila e solli paraqitjen e strukturalizmit; Shkolla e *Frankfurtit* e teorisë kritike, e cila kulturën e analizon përmes mjeteve të mas-mediave dhe manipulimit të tyre me masat, me turmën; *poststrukturalizmi* dhe *postmodernizmi* me kritikën e tyre të hapët të mendimit modern, përmes dekonstruktimit të subjektit; edhe *studimet kulturore* bashkëkohore, të cilat paraqesin reflektimin më të madh të ecurive bashkëkohore kulturore, duke përfshirë në vete problemet e klasave, të gjinisë, racës, etnisë, përcaktimit seksual etj. Te të gjitha këto diskurse autori më së pari me themel i shtron teoritë e tyre të përgjithshme,

современите културни текови, вклучувајќи ги во себе проблемите на класа, пол, раса, етничност, сексуална определба итн. Кај сите овие дискурси авторот најпрвин темелно ги изложува нивните општи теории и ставови, а потоа нив ги поврзува со културата и културната критика, така што се доаѓа до бројни сознанија од кои некои можеби досега не биле обелоденети.

po edhe qëndrimet, pastaj ato i lidh me kulturën dhe me kritikën kulturore, kështu që arrihet te shumë njohurish prej të cilave disa ndoshta nuk kanë qenë të ndriçuara.

Përkthim: Lindita Ahmeti